

Makale Türü	Mart 2025	Cilt	Sayı
Derleme	Başvuru Tarihi: 31.01.2025 Kabul Tarihi: 24.03.2025	5	1

ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI ÖNLEMEDE FARKINDALIK VE EĞİTİMİN YERİ

Yusuf GENÇ¹ Samet KULAOĞLU²

Öz

Toplumların geleceği olarak tanımlanan çocukların korunması, kollanması, bakımı, eğitimi ve tüm gelişimsel süreçlerinin takibi çok önemli bir durumdur. Bu süreçteki sorunların tespit edilmesi, doğabilecek mağduriyetlerin giderilmesi ve çözümler üretilmesi sağlıklı bir nesil oluşturulmasının temel niteliğidir. Çocuklar için sorun alanlarından birisi de cinsel istismara uğrama riskleridir. Çocuk cinsel istismarı çocuğa yönelik her türlü cinsel davranış olarak tanımlanır. Cinsel istismar; mağdur çocuğun fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimini, aileyi ve aynı zamanda toplumu olumsuz etkileyen ciddi bir sorundur. Çocuklar, buldukları yaş dönemi nedeniyle kendilerini koruma becerilerini tamamlamadıkları için cinsel istismara açık hale gelmektedirler. Bu nedenle ailenin, devletin ve toplumdaki diğer öğelerin çocukları koruma/kollama ve rehberlik etme sorumluluğu bulunmaktadır. Çocuklara eğitim ve farkındalık oluşturma yoluyla mahremiyet, iyi-kötü dokunma, hayır deme becerisinin kazandırılması istismarın önlenmesinde ve gerçekleşen istismarın güvenilir diğer kişilere ve ilgili birimlere aktarılmasında önemlidir. Bu makalede, çocuk cinsel istismarını önleme eğitiminin istismardan korunma ve farkındalık kazandırma üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Çalışma, güncel literatür taranarak hazırlanmış olup, ilgili makaleler Google Akademik, PubMed ve Web of Science gibi veri tabanlarından seçilmiştir. Eğitim ve farkındalık çalışmalarıyla çocuğun istismardan korunma sürecine dahil edilmesinin, çocuk cinsel istismarıyla mücadelede katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, çocuk cinsel istismarı, cinsel istismar önleme eğitimi

THE PLACE OF AWARENESS AND EDUCATION IN PREVENTING CHILD SEXUAL ABUSE

Abstract

The protection, safeguarding, care, education, and the monitoring of the developmental processes of children, who are regarded as the future of societies, constitutes a critical and fundamental concern. Identifying the issues within this process, addressing potential grievances, and developing solutions are fundamental to the creation of a healthy generation. One of the areas of concern for children is the risk of sexual abuse. Child sexual abuse is defined as any form of sexual behavior directed towards a child. Sexual abuse is a severe issue that negatively affects the physical, psychological, and social development of the victimized child, as well as the family and society at large. Due to their developmental stage, children are vulnerable to sexual abuse as they have not yet fully developed the ability to protect themselves. Therefore, the family, the state, and other societal elements have a responsibility to protect, safeguard, and guide children. Providing education and raising awareness among children regarding privacy, appropriate and inappropriate touch, and the ability to say 'no' is crucial in preventing abuse and ensuring that any occurrence of abuse is reported to trusted individuals and relevant authorities. This article focuses on the effects of child sexual abuse prevention education in protecting children from abuse and raising awareness. The study was prepared by scanning the current literature and the related articles were selected from databases such as Google Scholar, PubMed and Web of Science. By fostering targeted education and awareness, ensuring the child's active participation in the process of protecting themselves from abuse will contribute to a reduction in instances of abuse.

Keywords: Child, child sexual abuse, sexual abuse prevention education

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ygenç@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6580-0883

² Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD., Sosyal Hizmet Bölümü, samet.kulaoglu3@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5017-6165

SOSYAL SAĞLIK DERGİSİ

Makale Türü	Mart 2025	Cilt	Sayı
Derleme	Başvuru Tarihi: 31.01.2025 Kabul Tarihi: 24.03.2025	5	1

GİRİŞ

Çocukluk, doğumdan ergenliğin sonuna kadar olan yaşam evresini ifade etmektedir. Hukuki tanıma bakacak olursak çocuk 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3. Maddesi a bendinde "daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişi" şeklinde yer almaktadır (T.C. Resmî Gazete, 2005). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesi ise çocuğa dair şunu belirtir: "Çocuğa uygulanabilecek kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır" (Birleşmiş Milletler, 1989). En genel anlamda çocukluk kişinin biyo-psiko-sosyal gelişiminin başladığı, toplumda sosyalizasyonun gerçekleştiği ve bağımsız birey olarak kabul edilmediği dönemdir.

Çocukluk dönemi ilgi, sevgi, koruma, kollanma, bakım, eğitim ve rehberlik gerektirmektedir. Bu özellikler yanında çocukluk süreci çocuk istismarı gibi birtakım riskleri de beraberinde barındırmaktadır. Çocuk cinsel istismarı evrensel olarak toplumların üzerinde durması gereken hassas bir sorundur. İstismar, çocuk üzerinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve duygusal yıkımlara neden olmaktadır. Erken çocukluk bireylerin kişilik gelişimleri için önemli olmakla birlikte bir ulusun geleceğini şekillendirir. Ayrıca işlenen cinsel istismar suçu toplumda derin ve kalıcı hasarlar bırakmaktadır. İstismar failleri (ki bunlar aile bireyleri de olabilmektedir) diğer çocuklar için potansiyel risk oluşturmaktadır. Bu riskin fark edilmesi ve gerekli hukuki, fiziki ve sosyal boyutları içeren önlemler alınması koruyucu tedbirler kapsamında kıymetlidir.

Çocuk cinsel istismarında cinsiyet, yaş, engelli olma, ebeveynlerde alkol ve madde bağımlılığı, aile içi sorunlar, parçalanmış aile yapısı risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda cinsel istismar ise depresyon, intihar, alkol ve madde bağımlılığında (Putnam, 2003: 269) ve sosyal sapma davranışlarında önemli bir risk faktörüdür.

Çocuk cinsel istismarının öngörülebilirliği son derece sorundur. Ne potansiyel mağdurlar ne de potansiyel failer güvenilir bir şekilde tespit edilebilmektedir. Birçok istismar vakasında fiziksel bulgular genellikle yoktur ya da çocuk istismarı bildirmez (Daro, 1994: 201). Her yıl cinsel şiddet vakalarında mağdurlar sadece yetişkinler değil, aynı zamanda çocuklar ve hatta yürümeye başlayan bebeklerdir (Kristanti ve Febrijanto, 2024: 86-87). Cinsel eğitim konusunda kapsamlı bir anlayışın geliştirilmesiyle istenmeyen durumlar önceden tahmin edilebilir ve yıkıcı etkiler hafifletilebilir (Puspita ve Utami, 2023: 225). Uygulanan eğitim programlarının kapsamı farklılık gösterir; bazı programlar yalnızca çocuk cinsel istismarıyla ilgilenirken, diğerleri genel güvenlik eğitimi, sosyal ve duygusal öğrenme, saygılı ilişkiler, biyolojik ve psikolojik sağlık konularını programlara entegre eder (Walsh vd, 2015: 13).

Eğitim çocukların haklarını öğrenme, benlik sınırlarını koruma bilinci oluşturma ve kendilerini savunabilmeleri için gerekli becerilerin edinilmesi açısından önemli bir araçtır. Eğitim, aile ve toplulukların bilincini artırarak istismar riskini azaltmada yardımcı olur. Bu derleme çalışmada,

çocuk cinsel istismarının ve etkilerinin tanımı, istismarın artışına neden olan faktörler, görülme sıklığı ve eğitimin cinsel istismar vakalarındaki önleyici etkisi ele alınmıştır. Çalışmada çocuk cinsel istismarının yaygınlığı ve eğitimin istismara karşı çocukları korumada sunduğu fırsatların vurgulanması, toplumda bu konudaki farkındalığın artırılması amaçlanmaktadır.

1. Çocuk Cinsel İstismarı ve İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocuk istismarı çocuğun psikolojik, fizyolojik ve duygusal yönden zarar görmesini içeren davranışları ifade etmektedir. İstismar türleri fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak farklı şekillerde meydana gelebilmektedir. Çalışmanın temel konusu çocuk cinsel istismarıdır. Cinsellik fizyolojik ihtiyaçlar arasındadır ve cinsel ihtiyaçların karşılanması sapkın şekilde çocuklara da yönelmektedir (Çelik, 2018: 798). Çocuk cinsel istismarı farklı biyo-psiko-sosyal boyutlarıyla karmaşık bir sorun olarak çocuğun gelişimini, sosyal çevresindeki ilişkilerini ve benlik saygısını bozabilecek bir akut travmadır.

Çocuk cinsel istismarının tanımı, çocukluk olarak kabul edilen yaş dönemine, mağdurun deneyimi cinsel taciz olarak değerlendirip değerlendirmemesine ve mağdur ile fail arasındaki yaş farkına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Kendisinden en az 6 yaş büyük birisi tarafından cinsel doyum amacıyla zorla ya da ikna yoluyla çocuğun kullanılması çocuk cinsel istismarı olarak ifade edilir (Tıraşçı ve Gören: 2007: 69-71). Çocuk cinsel istismarı kan bağı olan birisi tarafından gerçekleştirildiğinde ise "ensest" olarak tanımlanır (Alpaslan, 2017: 195). En geniş anlamıyla çocuk cinsel istismarı bir çocuğun istenmeyen ve uygunsuz cinsel tacize uğramasını, genital dokunmayı, okşamayı, anal veya vajinal ilişki girişimi açısından penetrasyonu içerir (Andrews, vd., 2004: 1853; Büber ve Taylan, 2023: 192). Ayrıca pornografiye maruz bırakma, çocuğun fuhuş için kullanılması (Putnam, 2003: 270) ve uygunsuz cinsel iletişim kurmak cinsel istismara dahildir (Wurtele ve Miller-Perrin, 2017: 176-177).

Çocuk cinsel istismarı, yüzyıllardır tüm toplumlarda görülen ve ciddi toplumsal sorunlara yol açan bir olgudur. 20. yüzyılın başlarında, bu kavram henüz kullanılmazken, 1962 yılında Kempe tarafından "Hırpalanmış Çocuk" terimiyle ilk kez tanımlanmıştır (Kara vd., 2004: 140-141). 1980'li yıllara gelindiğinde ise, çocuk cinsel istismarı sorununa dair profesyonel literatür hızla genişlemeye başlamıştır. Özellikle medyada geniş yankı uyandıran sansasyonel vakalar ve eğitim kurumlarında yaşanan taciz olayları, toplumda bu soruna yönelik acil müdahale gerekliliğini ve duyarlılığı artırmıştır (Bolen, 2003: 175). Çocukların gelişimini olumsuz etkileyen cinsel istismar vakaları, dünya çapında yaklaşık 150 milyon kız çocuğu ve 73 milyon erkek çocuğu etkilemekte olup, buna ek olarak yaklaşık 1,2 milyon çocuk ticareti ve 1,8 milyon çocuk pornografi vakası rapor edilmektedir (Pooja, 2022: 9550-9551).

Cinsel istismar, çocuğun cinsel eylem için gerekli olan biyolojik, fiziksel, bilişsel ve duygusal yeterlilikte olmaması nedeniyle gelişimi üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır. Çocukların başına bu tür olaylar geldiğinde ruh sağlıkları bozulur ve genel gelişimleri geriler. Normal bir hayat yaşamaları ve sonrasında toplum tarafından kabul görmeleri zorlaşır (Pooja, 2022: 9550-9551). Bu tür travmalar, uzun vadede psikolojik ve fiziksel sağlık üzerinde ciddi etkiler yaratır.

Çocukluk çağı cinsel istismarı, anksiyete, depresyon, madde bağımlılığı, borderline kişilik bozukluğu ve posttravmatik stres bozukluğu gibi psikiyatrik bozukluklarla sonuçlanabilir (Aktepe, 2009: 65). Klinik araştırmalar, cinsel istismar mağduru çocuklarda depresyon, alkol ve madde bağımlılığının gözlemlendiği sonucuna ulaşmıştır (Çetin ve Altınır, 141). Ayrıca, çocukluk çağında istismara maruz kalan yetişkinlerin yaşamın ilerleyen yıllarında tekrar mağdur olma olasılıkları daha yüksektir (Aktepe, 2009: 102). Bu durum, cinsel istismarın sadece çocukluk döneminde değil, tüm yaşam boyunca süregelen derin psikolojik etkiler yarattığını göstermektedir.

Ensest vakalarında ise, diğer cinsel istismar türlerinden farklı sonuçlar gözlemlenmektedir. Özellikle baba tarafından istismara maruz kalma durumu, daha derinleşen sorunlara ve daha karmaşık psikolojik travmalara neden olmaktadır (Paolucci vd., 2001: 20). Ensest, birincil bağlanma ilişkilerini bozmakta, benlik saygısına zarar vermekte, başkalarına güvenme kapasitesini düşürmektedir. Ensestin etkileri bulunulan yaşa göre de farklılaşmaktadır. Okul öncesi yıllardaki ensest, inkara ve öz örgütlenmenin bozulmasına; orta çocukluk dönemindeki ensest yoğun suçluluk, utanç ve sosyal ilişkilerde bozulmaya; ergenlik dönemindeki ensest kimlik oluşumunda sorunlara ve erken cinsel davranış, madde bağımlılığı ve evden kaçmaya neden olmaktadır (Nurcombe, 2000:88).

Ayrıca çocukluk çağı cinsel istismarının çocuğun ve diğerlerinin farkında olmadığı ancak yetişkinlikte dramatik bir şekilde ortaya çıkan "uyuyan" etkileri olabilir. Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar, yetişkinlikte kişinin cinsel davranışlarını karmaşık bir şekilde etkileyebilir. Bazı durumlarda, bu bireyler cinsel deneyimlere kompulsif bir şekilde yönelirken, bu davranışların arkasında gerçek anlamda cinsel istekten çok, öfke, kin ya da travma sonrası bir biçimde kendilerine yönlendirilmiş bir tür duygusal patlama olabilir. Çocukluk dönemi cinsel istismarı deneyimleyen bireyler, bazen yetişkinliklerinde cinsel şiddet uygulamaya yönelebilirler. Bunun yanı sıra, bu kişiler ilerleyen yıllarda, kendi çocuklarına karşı da cinsel veya fiziksel istismar davranışları geliştirebilirler (Aktepe, 2009: 104-105).

Alanda yapılan araştırma sonuçları cinsel istismarın birey üzerinde olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır. Çetin ve Altınır'ın (2019) çalışmasında mağdurların %50'si intihar etmeyi düşündüğü bildirmişlerdir. Cinsel tacize uğramış okul çağındaki kız çocukları üzerinde yapılan bir araştırmada, cinsel istismar mağdurlarının daha yüksek depresyon puanları ve travma sonrası semptomların yoğunluğunda artış gözlemlenmiştir (Collin ve Hebert, 2005: 50). Saldırganlık, hiperaktivite, gelişimsel olarak uygunsuz cinsel davranış, korku, kaygı ve somatik şikayetler cinsel istismar mağduru çocuklarda sıklıkla gözlemlenir (Nurcombe, 2000: 87). Cinsel istismarın etkileri, çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, istismarın türüne, süresine, şiddetine ve travma öncesi psikolojik durumuna göre değişkenlik gösterebilir. Örnek vermek gerekirse kuvvet kullanımı olması olmamasına göre daha fazla olumsuz etkiye neden olmaktadır (Aktepe, 2009: 95). Bu travmalar sadece mağduru etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ailesi üzerinde de derin etkiler bırakır.

İstismar sadece mağduru değil aynı zamanda mağdurun ebeveynlerini de olumsuz etkilemektedir. Ebeveynler yaşanan durumdan dolayı kendisini suçlayabilir ve faile yönelik

öfke meydana gelebilir. İstismar ensest şekilde gerçekleştiğinde ve istismarcı baba ya da anne olduğunda ise evlilik birlikteliği de sonlanabilir. Ayrıca çocuk ve ebeveyn arasında iletişim sorunları da oluşur. Özellikle köy ve küçük kentlerde yaşayan bireyler damgalanma ve sosyal izolasyon sorunu ile karşı karşıya kalabilir. Bu durum ebeveynin bulunduğu yerden taşınmasına, iş değişikliğinde bulunmasına, çocuğun eğitim aldığı kurumun değişmesine ve en nihayetinde ise sosyal destek kaynaklarından uzaklaşmaya neden olabilir.

İstismar faili tarafından zorlanan çocuk, aileyi dağılmaktan korumak hususunda kendisini sorumlu hissedebilir. Bu durum istismara boyun eğme ve suçu suçludan kendisine almasına neden olabilir. Böylece çocuk, en azından bir süreliğine istismara uyum sağlayabilir (Nurcombe, 2000: 88). Bu mağduriyetin devam etmesi anlamı taşımaktadır.

Çocuk cinsel istismarı hem mağdurun hem de ailesinin yaşamını derinden etkileyebilen bir travmadır. Bu tür istismar, çocuğun gelişimini engeller ve uzun vadeli psikolojik sorunlara yol açabilir. Ebeveynler, toplumsal damgalanma ve izolasyonla karşılaşabilir. Dolayısıyla, çocuk cinsel istismarıyla mücadele, sadece bireysel değil, toplumsal bir sorumluluk olmalıdır.

2. Çocuk Cinsel İstismarının Görülme Sıklığı ve Risk Faktörleri

Cinsel istismar, toplum tarafından etik ve hukuki açıdan kabul edilmeyen bir suç teşkil eden eylemdir. Çocuk cinsel istismarında istismarcının mağduru tehdit etmesi, çocukta ceza alacağına dair korku, kendini suçlama ve utanç duygusu, failin yakın çevreden ve güvendiği biri olması, damgalanma korkusu, destek alamama, olay sonrası travma ve duygusal donukluk, kendisini ifade etme yeterliliğinin olmaması gibi nedenler istismarın ortaya çıkmasını engellemektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı istismarın bildirilme oranları farklılık göstermektedir. Ayrıca istismarın geç bildirilmesi olayın açıklığa kavuşturulmasında kullanılacak olan bulguların ortadan kaybolmasına neden olabilmektedir.

Çocuk cinsel istismarı, dünya genelinde ve Türkiye'de önemli bir toplumsal sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu tür istismarların yaygınlığı, mağdurların cinsiyeti, yaşadığı coğrafi bölge ve kültürel etkenlere bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Çocuk cinsel istismarı yaygınlığı, erkekler için %5-8, kadınlar için ise %12-17 arasında değişen oranlarla tahmin edilmektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007: 69-71). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2023 yılında yayımlanan verilere göre, 2022 yılında güvenlik birimlerine suç mağduru olarak başvuran veya getirilen 232.739 çocuğun %58,5'inin mağduriyeti yaralama suçlarından, %13,7'sinin ise cinsel suçlardan kaynaklanmıştır. Ayrıca, 2020 ve 2022 yılları arasında yapılan karşılaştırmalarda, cinsel istismar mağduru çocukların oranının %18,5'ten %31,9'a yükseldiği gözlemlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023).

Çocuk cinsel istismarında risk faktörleri istismara maruz kalma ihtimalini artıran unsurlardır. Bu faktörler bireysel (yaş, cinsiyet, engelli olma), aile (yoksulluk, madde ve alkol bağımlılığı, tek ebeveynli aile, düşük eğitim düzeyi), çevresel (toplumsal tabular, destek yoksunluğu, kültürel değerler, güvensiz çevre), istismar failine dair (tanıdık olma) faktörler olarak gruplandırılmaktadır. Bazı verilere göre kız çocukları erkeklerden yaklaşık 2,5 ila 3 kat daha fazla risk altındadır ve ilerleyen yaş ile risk artmaktadır. 4-7 yaş arasında mağdur olma oranları

yaklaşık olarak 3 kat artmaktadır. 12 yaşından sonra istismara uğrama ihtimali azalmaktadır (Yıldız vd., 2017: 307). Engelli bireyler, özellikle zihinsel engeli olanlar, savunmasızlıkları nedeniyle istismar riskine daha açık olup, korunmaları için yetişkin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Cinsel istismar vakalarında failerin çoğunlukla mağdurun tanıdığı ve güvendiği kişiler olduğu göz önüne alındığında, bu bireylerin manipülasyona karşı daha savunmasız oldukları söylenebilir. Mağdur, failin kendisine zarar verebileceğini algılamakta veya bunu kabul etmekte güçlük çekebilir. Bu durum, engelli bireylerin istismar açısından daha yüksek risk grubunda yer almasına neden olmaktadır (Arisoy, 154: 2023).

Çocuk cinsel istismarı genellikle çocuğun tanıdığı, güvendiği ve yakın çevresinde olan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir (Ubaidillah ve Purnomo, 2023: 2-9). Bu durum cinsel istismar vakalarına yönelik yapılan çalışmalarda görülebilmektedir. Modelli (2012) tarafından yapılan araştırmada 2008-2009 yılları arasında Brezilya'nın Brasilia kentindeki Adli Tıp Enstitüsü'ne cinsel istismar şüphesiyle başvuran 12 yaşından küçük çocuklar üzerinde yürütülen çalışmada erkek çocukların yaş ortalaması 6,5 idi ve %9,6'sında cinsel istismara uygun yaralanmalar tespit edildi. Bu vakaların %43,4'ünde fail biliniyordu. Cinsel tacize uğrayan kızların ortalama yaşı (10,7 yıl) erkek çocuklarınkinden (6,5 yıl) daha yüksekti (Modelli, 2012: 1). Çetin ve Altın'ın (2019) Çocuk Eğitim Destek Merkezi'nde gerçekleştirdiği çalışmada gelir düzeyi ve bulunulan yaş arttıkça istismarın görülme sıklığının azaldığı, istismar failinin ise yarıya yakını arkadaş ve dörtte bir oranında ise aileden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bakay (2022) tarafından yapılan araştırmada Ağrı'da Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2015-2020 yıllarında yer alan 30 dava dosyası incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre cinsel istismar mağduru çocukların %83,4'ünün kadın ve %40'ının ise 12-15 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Ayrıca %73,4 oranında yetişkinler dosyada işlenen suçun faili olarak yer almıştır. Mağdurların %76,7'sinin faili önceden tanıdığı tespit edilmiştir.

Çocuklarını istismar eden ebeveynlerin çoğunlukla geçmişte benzer travmalar yaşamış, çocuklarla ilgili olumsuz bir bakış açısına sahip, empati kurmada zorlanan ve çocuklarının gelişim düzeyine uygun olmayan beklentiler taşıyan bireyler oldukları görülmektedir. Araştırmalar, genç yaşta ebeveyn olmanın, geçmişte istismar yaşamamanın, alkol veya madde bağımlılığının, ekonomik sıkıntıların, ebeveyn kaybının, ailedeki ruhsal ya da fiziksel hastalıkların, çok sayıda çocuk sahibi olmanın, parçalanmış ailelerin, aile içindeki şiddet ve çatışmaların, ayrıca ebeveynlerin kapasitesinin yetersiz olmasının, çocuklara yönelik istismar riskini artıran faktörler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır (Karataş, 2022: 191).

Çocukların cinsel istismara maruz kalmasında merak duygusu etkili olabilmektedir. Çocuklar çevrelerinde duydukları çeşitli konular hakkında bilgi edinmek isterler, buna cinsellikle ilgili olanlar dahildir (Puspita ve Utami, 2023: 224). Büyüdükçe cinselliğe yönelik merak ve ilgi artar. Toplumda cinselliğin tabu olarak görülmesi ve çocuğun bilme ihtiyacını çevreden karşılayamaması merak duygusunu artırır. Merak duygusu çocukları deneyimleme eğilimi üzerinden cinsel istismara açık hale getirebilmektedir.

Bebeklerin cinsel istismara maruz kalmasını artıran risk faktörleri arasında kendisini ifade edememe, direnç gösterememe, bebekleri kucaklamanın ve bebekle aynı ortamda

bulunmanın toplumda sosyal kabulü, ikinci bir kişiye teslim etmede yaygınlık, cinsel yolla bulaşan hastalık riskinin olmaması yer almaktadır. Okul öncesi çocuklarda ise genelde her yerde oynadıkları için erişim sorunu olmaması, hediye ile kandırma, tehdit, kötü dokunuşun farkında olmama, zayıf bedensel direnç cinsel istismara maruz kalmayı etkilemektedir. Okul çağına gelindiğinde ise fiziksel olarak olgunlaşmış olma etkilidir (Jobin, 2019: 11). Bu faktörler genel olarak çocuğa karşı cinsel çekim, iç ve dış kontrollerin eksikliği ve çocuğa ulaşılabilirlik olarak sınıflandırılabilir (Trudell & Whatley, 1988: 105). Cinsel taciz sadece kentsel alanlarla sınırlı değildir, herhangi bir kır yaşantısında da meydana gelebilir (Ubaidillah ve Purnomo, 2023: 2-9). Çocuğun ev ortamı cinsel istismar üzerinde etkilidir. Denetim veya mahremiyet eksikliği, akraba olmayan erkeklerin varlığı, cinsellik hakkında ebeveyn-çocuk iletişiminin kısıtlanması, bakıcıların yeterince tanınmaması ve araştırılmaması, çocuklara otorite figürlerine körü körüne itaat öğretilmesi ev ortamında istismarın meydana gelmesinde risk faktörleri arasındadır (Wurtele ve Miller-Perrin, 2017: 181).

Çocuk cinsel istismarında çevresel risk faktörleri de bulunmaktadır. Teknolojinin yaygınlaşması toplumda çocuklara yönelik kötü niyette olan kişilerin ulaşılabilirliklerini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca çocukların çevrimiçi ortamlarda yaptığı paylaşımlar bunların kötüye kullanımını açık hale getirmektedir. Çocukların sosyal medya ve diğer platformlarda tehdit edilme ve yönlendirilme olasılıkları bulunmaktadır. Bulunulan kültür içerisinde istismara dair konuların konuşulmaması, cinselliğin tabu olarak görülmesi yaşanan sorunların açık bir şekilde ifade edilmesini zorlaştırır. Toplumun çocuk hakları, çocuk cinsel istismarı ve alınacak önlemler hususunda yeterli bilince sahip olmaması da riski artırmaktadır.

3. Çocuk Cinsel İstismarını Fark Etme

Çocuk cinsel istismarının fark edilmesi, özellikle de çocuğun kendisini ifade edemediği durumlarda zordur. Bazı fiziksel ve davranışsal belirtiler istismarın belirtisi olabilmektedir. İstismar mağduru çocukta yaşadığı olayın kötü bir durum olduğunun bilincinde olmadığından istismara maruz kaldığını güvendiği kişilere aktaramayabilir. Çocuk cinsel istismarının fark edilmesinde çocuğun aniden sessizleşmesi, uyuyamama, sürekli korkmuş görünme, oyuncaklarla oynamayı bırakma, istismarcının eylemlerinin benzer biçimlerini oyuncularda yapma gibi davranışlar gözlemlenebilir. Bu tür çocuklar arkadaşlarından ve aile üyelerinden uzaklaşabilir, kendilerini izole edebilir ve odalarından dışarı çıkmaktan korkabilirler (Pooja, 2022: 9550).

Cinsel istismara verilen bedensel ve sosyal tepkiler yaşa göre farklılaşmaktadır. İstismar mağduru çocuklarda yaralanma, ağrı, sağlık sorunları (cinsel yolla bulaşan hastalıklar) ve hijyen sorunları gözlemlenmektedir. 10 yaşın altındaki çocuklarda kendi yaşına uygun olmayan cinsel bilgiye sahip olma, oyunlarda cinsel temalar, okul arkadaşlarıyla sorunlar, ortalık yerde mastürbasyon, yangın çıkarma, kıyafet değişiminde direnç ve fobik kaçınmalar gözlemlenmektedir. Daha büyük yaşta çocuklarda ise rastgele cinsel ilişkiye girme, yeme bozuklukları, ani davranış değişimleri, suça yönelme (Alpaslan, 2017: 195), evden kaçma, arkadaşlığı devam ettirememeye, sahte olgunluk, ders başarısında düşüş görülebilmektedir (Çeçen, 2007: 10; Büber ve Oksal, 2022: 48).

Öğretmenlerin cinsel istismarın farkedilmesinde ve bildirilmesinde önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Genellikle çocuklar öğretmenleri ile sürekli temas halindedirler ve öğretmenler çocuklar için güvenilir kişilerdir. Çocuklar cinsel istismara maruz kaldığında ve fail aile içerisinde olduğu durumlarda genellikle öğretmenlerine yaşadıkları olayı aktarmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin cinsel istismarı fark etme becerilerinin ve olayın kendisine aktarıldıktan sonra izlenilecek olan yasal sürece dair farkındalıklarının yüksek olması önemlidir. Baltacı (2023) tarafından Denizli’de öğretmenlere yönelik yapılan araştırmada kadınların ve rehber öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı bilgi düzeyininin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk cinsel istismarını bildirme düzeyleri hizmet içi eğitim alanlarda daha yüksek gözlemlenmiştir. Bildirim yapma durumunda ise kadınların, daha düşük sayıda çocuk sahibi olanların, meslekte 11-20 yıldır çalışanların ve karşılaştıkları çocuk cinsel istismarı olgularına yeterli müdahalede bulduklarını düşünenlerin daha fazla bildirim yaptıkları görülmüştür. Sadece öğretmenlerin değil, aynı zamanda çocukla temas halinde olan aile üyeleri, sağlık çalışanları ve diğer bireylerin de cinsel istismara karşı farkındalıklarının artırılması, erken müdahale ve koruma açısından kritik bir öneme sahip olabilir. Bu grupların, istismarın belirtilerini tanıyabilmesi ve gerektiğinde uygun adımlar atabilmesi, çocukların güvenliği ve korunması için büyük bir önem taşıyabilir. Erken tespit ve müdahale, istismarın olasılığını azaltabilir ve mağdur çocuklara gerekli destek ile korunma sağlanabilir.

4. Cinsel İstismarın Önlenmesi ve Eğitimin Rolü

Cinsel istismarın önlenmesi kişinin bedensel ve duygusal bütünlüğünü korumak amacıyla alınan önlemleri ve uygulamaları ifade etmektedir. Önleme, beden ve ruha gelecek zararları azaltmadır. Cinsel istismarın önlenmesine yönelik yaklaşımlar farklı biçimde olabilmektedir. Bunlara örnek olarak mağdur odaklı önleme ve ilişki temelli (potansiyel olarak tehlikeli ilişkilerde değişiklik) önleme verilebilir (Zollner vd., 2014: 2-3). Çocuk cinsel istismarının önlenmesi toplum olarak sorumluluk almayı gerektirmektedir. Çocuklar için kendilerine yanlış şeyler yapıldığını söylemek zordur ve çoğu zaman iyi-kötü ayrımı yapamamaktadırlar (Pooja, 2022: 9550-9551).

Çocuk cinsel istismarını önleme yöntemleri farklı kategorilere ayrılmaktadır. Bunlardan birincil önleme, cinsel istismarın gerçekleşmeden önce uygulanan proaktif tedbirleri içerir ve burada öğretmenler önemli bir rol oynar. Küçüklerle yapılan eğitim, cinsel istismarı azaltmaya yönelik temel önlemleri kapsar. İkincil önleme, istismarın erken tespiti ve müdahalesine odaklanır, yüksek riskli durumlarda etkili önlemler alınır. Üçüncül önleme ise, istismarın mağdurları üzerindeki etkilerini en aza indirmeyi ve suçluları tedavi etmeyi amaçlar. Sosyal hizmet görevlileri, kolluk kuvveti ve hukuk sistemi bu aşamada yer alır (Zollner vd., 2014: 2).

Önleme faaliyetleri sayesinde çocukların cinsel istismara maruz kalmaları engellenebilir. Bununla birlikte, bir veya daha fazla risk faktörüne sahip olan bireyler genellikle birincil önleme çabalarının sağlayabildiğinden daha yoğun desteğe ihtiyaç duyarlar (Daro, 1994: 218). Batı dünyasında yapılan çeşitli çalışmalar çocukların, cinsel istismara ilişkin bilgi eksikliğinin bulunduğunu ve kendini koruma becerilerinden yoksun olduğunu; birincil önleminin okul

öncesi yaştaki çocuklarda başlatılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur (Zhang vd., 2014: 1-2).

Eğitim cinsel istismarın önlenmesinde ve istismar gerçekleşmiş ise olası olumsuz etkilere erken müdahalede önemlidir. Çocuk ve ebeveynlerinin farkındalık düzeylerinin artırılması istismarın engellenmesini sağlayabilir. Çocukların gelişim döneminde cinsel eğitim almaması ve cinsel istismarın gerçekleşmesi mağduriyetin ortaya çıkmamasına, bunun sonucunda mağdurda fiziksel, zihinsel, sosyal ve davranışsal sonuçlar da dahil olmak üzere çeşitli travma biçimlerinin oluşmasına yol açmaktadır (Ubaidillah ve Purnomo, 2023: 2-9). Adli vakalarda çocuğun ifadesinin alınması aşamasında özellikle yaşça küçük çocukların vücudunu tanımadığı gözlemlenmektedir. Ayrıca bazı çocuklar ise kendisine yönelik gerçekleşen cinsel istismarın farkında bile değildirler. Bu çocukların sosyalizasyonu sürecinde aile, okul ve toplumun gerekli bilgileri aktarmadığını da göstermektedir. Vücut dokunulmazlığına, cinsel organlarına ve cinsel istismarın olumsuz etkilerine dair farkındalığı olmayan; istismar olayını güvendiği birine ifade edemeyen çocuklar istismara daha açık hale gelmektedirler.

Çocuklara kendini koruma becerileri etkili bir şekilde öğretilir. Bu üç yaşında çocuk için bile geçerlidir. Eğitimde aile katılımı çocukların bilgi kazanımlarını sürdürmelerine yardımcı olur. Başarılı programların bileşenleri arasında çocuklara uygunsuz dokunmayı belirlemeyi ve buna direnmeyi öğretmek, çocuklara bunun kendi hataları olmadığı konusunda güvence vermek ve cinsel organlarının doğru isimlerini öğretmek yer alır (Kenny vd., 2008: 36). Okul sistemleri maliyet açısından verimli bir şekilde çok sayıda çocuğa ulaşabilme avantajları nedeniyle çocuklara kişisel güvenlik hakkında eğitim vermek için bir seçenek olarak gelişmiştir (Wurtele ve Miller-Perrin, 2017: 176-177).

Eğitim yoluyla istismarın önlenmesine yönelik programlara uluslararası yasalar da destek sağlamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19. Maddesinde "Çocuğu her türlü fiziksel veya ruhsal şiddetten, yaralanmadan veya istismardan, ihmalden veya ihmalkâr muameleden, cinsel istismar da dahil olmak üzere kötü muameleden veya sömürüden korumak için uygun yasal, idari, sosyal ve eğitimsel önlemlerin alınması" na yer verilmiştir (Birleşmiş Milletler, 1989). Okul tabanlı çocuk cinsel istismarı önleme eğitimini tanımlamak için evrensel olarak kabul görmüş bir terim yoktur. Kullanılan bazı terimler şunlardır: kişisel güvenlik eğitimi, koruyucu davranışlar eğitimi, beden güvenliği ve çocuk koruma eğitimi (Walsh vd., 2013: 650).

Bazı cinsel suçlar çocukların kaçırılması yoluyla gerçekleşmektedir. Çoğu yetkili ve ebeveyn, çocuklara çocuk kaçırma durumlarına direnmeyi öğretmenin yararlı olduğuna inanmaktadır. Yetişkinler de dahil olmak üzere birçok suçlu, yaptıkları şey hakkında bir miktar kararsızlık veya korkuya sahiptir. Çok motive olmuş suçlular bile, potansiyel kurbanlar arasında, onların yönlendirmelerine ne kadar yatkın olabileceklerine göre seçim yapmaktadırlar. Önleme programlarının öğrettiği direnme becerileri bir çocuğun mağdur olup olmamasında etkili olabilir (Trudell ve Whatley, 1988: 105). Okul tabanlı çocuk cinsel istismarı önleme programları

beden sahipliği, dokunma türlerini ayırt etme, direnme, kaçma, gizlilik ve istismar gerçekleştiğinde bunun kime-nasıl söyleneceği gibi temaları kapsar (Walsh vd., 2015: 13).

Almanya'da son yıllarda, çeşitli hedef gruplar için çok sayıda önleme programı geliştirilmiştir. Bunlara örnek ebeveyn eğitim sınıfları, ev ziyaret programları, halk eğitimi, öğretmenler için eğitim toplantıları verilebilir (Zolner vd., 2014: 2-3). İngiltere'de ise ilişkiler ve cinsel eğitim 2020 yılından bu yana zorunlu okul müfredatına dahil edilmiştir (Çelik ve Lithari, 2024: 2). 1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılmak üzere 400-500 civarında cinsel istismarı önleme müfredatı geliştirilmiştir (Trudell ve Whatley, 1988: 105). Bu girişimler bazı eyaletlerin, okullarda 5-18 yaş arasındaki çocuk cinsel ilişkiler ve cinsel eğitimin öğretilmesini zorunlu kıldığı politikaların geliştirilmesiyle devam etmiştir (Walsh vd., 2013: 652).

Çocuklara cinsel eğitim vermek, cinsel kimlik, cinsel anatomi, üreme sağlığı ve duygusal ilişkiler dahil olmak üzere cinsiyetin çeşitli yönleri hakkında bilgi kazandırmayı içerir. Cinsel eğitim materyalleri arasında bilgi kartları, posterler ve oyunlar yer almaktadır (Ubaidillah ve Purnomo, 2023: 2-9).

Ebeveynlerin cinsel eğitim verme konusunda rollerini yerine getirirken bilgi eksiklikleri bulunabilmektedirler ve çoğu zaman yöntem konusunda kafaları karışıktır (Waliyanti, E. ve Maulida: 2022: 109). Ebeveynler bir tacizcinin çocuğun tanıdığı ve duygusal bir bağının olduğu bir kişi ya da aile üyesi olabileceği yönünde rahatsız edici gerçek hakkında konuşmayı başaramazlar (Zeuthen ve Hagelskjaer, 2013: 747). Bu aşamada öğretmenlerin desteği önemlidir. Günümüzde eğitim kurumlarının rolü çocuklara normları ve uygun kalıpları aktarmada ailelerin rolü kadar önemlidir. Fakat bazen öğretmenlerde bu konu hakkında yeterli bilgiye sahip değildirler. Çocukların cinsel davranışlarına tepki verme konusunda bir kılavuzun olmaması, öğretmenleri kendi tutumlarına ve cinsel eğitim yapısına dayalı olarak süreci yürütmelerine neden olmaktadır (Martin vd., 2020: 1-2).

Engelli çocukların cinsel eğitimine dair bir dizi sorun bulunmaktadır. Engelli çocuklarla ilgili literatürde, cinsel sağlık eğitimlerine yeterince odaklanılmaması, ebeveynlerin bakış açlarına dikkat edilmemesi ve özellikle muhafazakâr yapıda olan toplumlarda çok düzeyli yaklaşımların eksikliği gibi kritik sorunlar vardır (Lee vd., 2024: 3). Engelli çocuklar, masumiyet ile özdeşleştirilmektedirler ve toplumda ahlaksız olarak kabul edilen davranışları yapamayacakları düşünülmektedir. Bu, engellilerin cinsel gelişimleri hakkında yanlış anlamalara yol açmakta, onların asexual kişiler olarak algılanmalarına neden olmaktadır. Engelli çocuklara yönelik cinsel eğitimde kısıtlı sayıda konu ele alınırken cinsellik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, doğum kontrol yöntemleri, flört ve karar verme konuları ihmal edilmektedir (Lee vd., 2024: 4-5). Çalışmalar, öğrenme güçlüğü çeken çocukların cinsel eğitim hakkında diğer akranlarına göre daha az bilgiye sahip olduğunu göstermektedir (Çelik, 2018: 2).

Bazı aileler çocuklarıyla iletişim kurma ve bilgi yetersizliklerinin farkındadırlar. Bu aileler cinsel eğitimin öğretmenler tarafından verilmesini savunmaktadır. Örnek olarak Çelik (2018)

tarafından Ağrı'da yapılan araştırma gösterilebilir. Çalışmada katılımcıların %91'i okul öncesi, çocuklara cinsel bilgiler konusunda eğitim verilmesinin uygun olacağını düşündüğü aktarmıştır. Öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini savunanların oranı %97'dir. Çalışmalar Çin, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya gibi ülkelerdeki ebeveynlerin okul temelli yaklaşımları gönüllü olarak desteklediğini göstermiştir (Zeuthen ve Hagelskjaer, 2013: 746).

Cinsel eğitimin çocuk istismarını önlemede etkilerine bakacak olursak, Gibson (2000) tarafından New England'da 825 kadın lisans öğrencisi ile yapılan araştırmada örneklemin %62'si okulda "iyi dokunuş-kötü dokunuş" cinsel istismar önleme programına katıldığını aktarmıştır. Elde edilen verilerde önleme programına katıldığını bildiren katılımcıların %8'i; önleme programına katılmayan katılımcıların ise %14'ü daha sonra cinsel istismara uğradığı görülmüştür. Bu, okul tabanlı çocuk cinsel istismarı önleme programlarının çocuk cinsel istismarı vakalarının azalmasıyla ilişkili olduğunu bulan ilk çalışmadır.

Endonezya'da 26 kişi ile yapılan araştırmada cinsel eğitim uygulanmasından sonra bilgi düzeyinin katılımcılarda farkındalığı artırdığı sonucuna ulaşıldı (Kristanti ve Febrijanto: 2024: 86-87). 2021'de Nepal'de özel bir okulun 120 alt ortaöğretim öğrencisi ile yapılan çalışmada çocukların yaklaşık %6,7'si eğitim programından sonra cinsel istismara maruz kaldığını açıklamıştır. Bu, kişilerin yaşadıkları cinsel istismarı bildirmesinde eğitimin önemli rolü olduğunu göstermektedir. Ayrıca verilen eğitim sonrasında katılımcıların bilgi düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir (Bansal vd, 2022: 599).

Haruna ve diğerleri (2018), oyun tabanlı öğrenmenin cinsel eğitimin niteliğine etkisini belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmada oyun içerikli eğitimlerin çocuklar tarafından daha kolay anlaşıldığı, böylece cinsel eğitimde öğrenmek için oyunların kullanılabilceği ve çocuklara doğru anlayış sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçlar Akbar tarafından da elde edilmiştir (Akbar, vd., 2020: 2225-26).

Daro (1994) tarafından 21 araştırmanın incelendiği çalışmada, önleme programlarının genel olarak yararlı etkileri ve bu etkilerin 7 ila 12 yaş arasındaki çocuklar için en güçlü olduğu görülmektedir. Eslek (2018) tarafından İzmir'de 5 ve 6. sınıf öğrencilerine 6 hafta boyunca cinsel istismarı önleme programı uygulanmıştır. Program içeriği ergenlik, cinsellik, toplumsal-biyolojik cinsiyet, güvenli ve güvensiz ilişkiler, istismardan korunma yöntemleri ve sanal istismardan oluşmaktadır. Öğrencilere uygulanan program ve sonrasında yapılan analizlerde çocukların cinsel istismardan korunma farkındalıklarının arttığı ve programın olumsuz yan etkisinin gözlemlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Hazzard (1991) tarafından yapılan araştırmada,1 yıllık süreçte destekleyici seanslar sayesinde istismar senaryolarına karşı duygusal tepki ve güvenlik farkındalığı artmıştır. Ayrıca kaygı ve korku düzeyleri ise sabit kalmıştır. Çalışma cinsel eğitimin bir defaya mahsus değil süregelen bir şekilde belli dönemlerde devam ettirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.Cinsel istismar önleme eğitim programlarının çocuklarda korku ve kaygı yaratma potansiyeli olabilir. Çocuk cinsel istismarı tehdidinin

yaygınlığı nedeniyle, önleme programlarının çocukları potansiyel suçluların yaklaşım çeşitliliğine yeterince hazırlayabileceği şüphelidir. Bunun yerine, potansiyel suçluların önleme programlarının hedefi olması gerektiğini savunanlar vardır (Bolen 2003: 174-175). Olumsuz etkiler üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır ve bu etkilerin neden olduğu sonuçlar genellikle karışıktır.

5. Sonuç ve Öneriler

Çocuk cinsel istismarının önlenmesinde, çocuklara beden ve cinsellik eğitimi verilmesi kritik bir rol oynamaktadır. Gelişim dönemlerine uygun olarak bedenlerini tanıma, sınır koyma ve hayır deme becerisi kazanmaları, istismara karşı koruyucu bir mekanizma sağlar. Bu eğitimler bireysel düzeyde kalmayıp aile ve toplumu da kapsamalıdır. Ancak, bu sorumluluk yalnızca çocuklara yüklenmemeli, toplumun genel bir farkındalık ve koruma sorumluluğu taşıdığı unutulmamalıdır. Cinsel istismar vakaları sıklıkla gizli kalmakta, mağdurlar yaşadıkları travmayı güvendikleri kişilerle paylaşmakta zorlanmaktadır. Özellikle küçük yaştaki çocuklar, istismarı tanımlayamamakta ve bilgi eksikliği nedeniyle yaşadıkları durumu ifade edememektedir. Bu bağlamda güvenilir kişilere gerçeğe uygun şekilde aktarımı sağlamak için eğitim büyük önem taşımaktadır. Ayrıca cinsel istismarı önleme eğitimi toplumun yanlış inanışlardan arındırılması ve koruyucu mekanizmaların güçlendirilmesi, istismar vakalarının tespiti ve önlenmesi gibi konularda destekleyici olabilmektedir.

Çocuklarla düzenli temas halinde olan bireyler (aile üyeleri, öğretmenler, sağlık çalışanları) cinsel istismar konusunda bilinçli olmalı ve şüpheli vakaları yetkili mercilere bildirmelidir. Boşanma, ebeveyn kaybı, madde bağımlılığı gibi etkenler çocukları sosyal izolasyona sürükleyerek istismar riskini artırabilir. Bu nedenle çocukların güvenle iletişim kurabilecekleri destek mekanizmalarının oluşturulması önemlidir. Amerika, İngiltere ve Almanya'da uygulanan çocuk cinsel istismarını önleyici eğitimlerin ülkemizde de müfredata entegre edilmesi gerekmektedir. Mevcut durumda cinsel eğitime dair sistematik bir ders bulunmamakta, uygulamalar öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmaktadır. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle ulusal çapta standart bir eğitim programı oluşturulmalıdır. Ayrıca, ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip olmaması nedeniyle çocuklarıyla bu konuda iletişim kurmakta zorlandıkları göz önüne alındığında, ilgili kurumların ebeveyn eğitimleri düzenlemesi, toplumsal farkındalığı artırmada kritik bir adım olacaktır.

Ülkemizde cinsel istismar üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır. Bu durum araştırma izinlerindeki zorluklar, cinsellikle ilgili toplumsal tabular ve mağdurların damgalanma korkusu gibi etkenlerden kaynaklanmaktadır. Çocuk cinsel istismarının doğru anlaşılması ve etkili çözüm önerileri geliştirilmesi için nicel ve nitel araştırmalar önem arz etmektedir. Ayrıca, çocuklara yönelik cinsel eğitimlerin uygulanması ve etkilerinin değerlendirilmesinde akademik çalışmalar temel bir referans olmalıdır.

21. yüzyılda teknolojinin gelişimi ve çocukların çevrimiçi ortamlara ilgisi nedeniyle eğitim programlarında teknolojinin risk faktörleri ele alınmalı, ayrıca teknoloji temelli yöntemler sürece entegre edilmelidir. Bununla birlikte, damgalanma ve suçlanma korkusu gibi faktörler

çocukların önleme eğitimi alsalar dahi istismarı açıklamalarını engelleyebilir. Öğretmenler, çocuklar için güvenilir kişiler olup, adli vakalarda cinsel istismar ihbarlarını sıklıkla yapan bireylerdir. Ancak, bazı çocuklar istismarı öğretmenlerine anlatmalarına rağmen adli süreç dahil olduklarında korku nedeniyle ifadelerini inkâr edebilmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin mağdur çocuklara yönelik süreci gizlilikle yürütmesi, damgalanmayı önlemesi ve çocukların kaygısını azaltacak bilgilendirmeler yapması kritik öneme sahiptir.

Okul tabanlı önleme programlarında öğretmenlerin cinsel istismar konusunda bilinçlendirilmesi gereklidir. Bu doğrultuda ortak bir müfredat oluşturulmalı ve öğretmenlerin bilgi ve becerileri seminer, sempozyum ve konferanslarla desteklenmelidir. Çocuk cinsel istismarını önleme eğitimlerinin geliştirilmesinde mağdur çocuklar ile birebir çalışmalar yürüten Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı sosyal çalışmacılarının aktif rol alması önemlidir. Okul sosyal hizmeti, risk altındaki çocukların tespit edilmesi, gerekli müdahalelerin yapılması ve öğretmenlerle iş birliği içinde koruyucu önlemlerin uygulanması açısından kritik bir bileşendir. Okul sosyal hizmetinin hayata geçirilmesi ve yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğretmenleri ise hem öğretmenlerin kaygılarını yönetmede hem de mağdur çocukların psikolojik destek sürecinde etkin görev almalıdır. Önleme programlarının olumlu etkilerini ortaya koyan araştırmaların yanı sıra çocuklarda fiziksel temasla ilgili olumsuz duygular geliştirebileceğine dair çalışmalar da bulunmaktadır. Bu nedenle eğitim programları, olumlu ve olumsuz etkiler açısından titizlikle değerlendirilerek güncellenmelidir. Ayrıca, engelli çocuklara yönelik eğitimlerin etkinliğini artırmak için kartlar, görseller, sesli anlatımlar, videolar, dijital uygulamalar ve rol oyunları gibi farklı öğretim araçları bilişsel kapasitelerine uygun şekilde sürece uyarlanmalıdır.

Kaynakça

- Arısoy, A. (2020). *Engelli Bireylerin Duygusal, Fiziksel Ve Cinsel İstismarı: Bir Literatür Araştırması*. Ekin Yayınevi: Bursa.
- Akbar, A., Juniarti, N., and Yamin, A. (2020). *Application of sexual education game to increasing knowledge and attitudes about sexual abuse in elementary school children. JCR [Internet]. 2020 [cited 2019 Sep 10]; 7 (15): 2225-29. DOI: 10.31838/jcr.07.15.295*
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Andrews, G., Corry, J., Slade, T., Issakidis, C., and Swanston, H. (2004). Child Sexual Abuse. *Comparative quantification of health risks: Global and regional burden of disease attributable to selected major risk factors*, 2, 1851-940.
- Bakay, M. (2022). *Elâziğ İlinde Adli Makamlara Yansıyan Çocuk Cinsel İstismarı Olgularının Mağdur Çocuk Yönünden Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisan Tezi. İnönü Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adli Tıp Ana Bilim Dalı.
- Baltacı, K. (2023). *Denizli Merkez İlçelerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk Cinsel İstismarı ile İlgili Bilgi Durumları ve İstismarı Bildirmeye Yönelik Tutum ve*

Davranışlarının İncelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi. Pamukkale Üniversitesi: Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı.

- Bansal, P., Shrestha, A., Upadhyay, H. P., Khadka, K., and Koirala, P. (2022). Assessing Impact of Health Education in Improving Knowledge of Children on Child Sexual Abuse. *Journal of Nepal Health Research Council*. DOI: 10.33314/jnhrc.v20i3.4153.
- Birleşmiş Milletler. (1989). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Türkiye tarafından onaylanma tarihi: 27 Ocak 1995. <https://www.unicef.org/child-rights-convention>. (Erişim tarihi: 02.01.2025).
- Bolen, R. M. (2003). Child Sexual Abuse: Prevention or Promotion?. *Social work*, 48(2), 174-185. DOI: 10.1093/sw/48.2.174.
- Büber, Ö., & Oksal, H. (2022). Sakarya'da 3-18 yaş cinsel istismar vakalarının değerlendirilmesi. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 2(1), 44-58. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2629213>
- Büber, Ö., & Taylan, H. H. (2023). Çocuk ihmal ve istismarında ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(1), 89-111. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3445051>
- Collin-Vézina, D., and Hébert, M. (2005). Comparing Dissociation And PTSD In Sexually Abused School-Aged Girls. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 193(1), 47-52.
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(4), 1-17.
- Çelik, İ. (2018). Can the Reason for Sexual Abuse of Children Be Inadequacy in Sexual Education?. *Universal Journal of Educational Research*, 6(4), 798-802. DOI: 10.13189/ujer.2018.060424
- Çelik, P., and Lithari, E. (2024). Relationships and Sex Education in Special Schools: Highlighting the Need for Safeguarding for Children with Learning Disabilities. *Sex Education*, 1-12. DOI: 10.1080/14681811.2024.2420936.
- Çetin, K., ve Altınar, H. (2019). Cinsel İstismara Uğramış Çocukların Sosyodemografik Değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 135-147.
- Daro, D. A. (1994). Prevention of Child Sexual Abuse. *The future of children*, 198-223.
- Eslek, D. (2018). *Erken Ergenlik Döneminde Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Gibson, L. E., and Leitenberg, H. (2000). Child Sexual Abuse Prevention Programs: Do They Decrease the Occurrence of Child Sexual Abuse?. *Child Abuse & Neglect*, 24(9), 1115-1125. DOI: 10.1016/S0145-2134(00)00179-4.
- Haruna, Hu, X., Chu, S. K. W., Mellecker, R. R., Gabriel, G., and Ndekao, P. S. (2018). Improving Sexual Health Education Programs for Adolescent Students through Game-Based Learning and Gamification. *Environ Res Public Health*, 15(9). DOI:10.3390/ijerph15092027.

- Hazzard, A., Webb, C., Kleemeier, C., Angert, L., and Pohl, J. (1991). Child Sexual Abuse Prevention: Evaluation and One-Year Follow-Up. *Child Abuse & Neglect*, 15(1-2), 123-138. DOI: 10.1016/0145-2134(91)90097.
- Jobin, P. (2019). Why Have I Been Touched Badly? A 22 Years Follow-up Research Study on Factors Influencing Child Sex Abuse and Solutions to Stop it. *Asian Journal of Nursing Education and Research*, 9(1), 9-16. DOI: 10.5958/2349-2996.2019.00003.X.
- Karataş, Z. (2022). Çocukların İstismarına Neden Olan Risk Faktörleri ve Önleyici Çalışmalar. *Yetim ve Kimsesiz Çocuklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. DOI: 10.26650/PB/SS48.2023.003.008.
- Kara, B., Biçer, Ü., ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-151.
- Kenny, M. C., Capri, V., Ryan, E. E., and Runyon, M. K. (2008). Child Sexual Abuse: From Prevention to Self-Protection. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 17(1), 36-54.
- Kristanti, E. E., and Febrijanto, Y. (2024). Influence of Health Education About Sex And Its Impact on Knowledge Of Primary Prevention Of Sexual Violence Among School Children in Bangsal 4, Kediri City. *Indonesian Health Literacy Journal*, 1(2), 86-94. DOI: 10.70574/h8caae22.
- Lee, L. G. L., Wo, S. W., Gun, C. H., and Aruta, J. J. B. (2024). Beyond Basic Care: Cultivating Comprehensive Sexual Health Education for Malaysian Children with Special Educational Needs (SEN). *Sexuality and Disability*, 43(1), 1-35. DOI: 10.1007/s11195-024-09885-4.
- Nurcombe, B. (2000). Child Sexual Abuse I: Psychopathology. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 34(1), 85-91.
- Martin, J., Riazi, H., Firoozi, A., & Nasiri, M. (2020). A sex education program for teachers of preschool children: a quasi-experimental study in Iran. *BMC public health*, 20, 1-9. DOI: 10.1186/s12889-020-08826-y.
- Modelli, M. E., Galvão, M. F., and Pratesi, R. (2012). Child Sexual Abuse. *Forensic Science International*, 217(1-3), 1-4. DOI: 10.1016/j.forsciint.2011.08.006.
- Paolucci, E. O., Genuis, M. L., and Violato, C. (2001). A Meta-Analysis Of The Published Research on The Effects of Child Sexual Abuse. *The Journal of psychology*, 135(1), 17-36. DOI: 10.1080/00223980109603677.
- Pooja, K., Dular, S. K., and Vashist, S. (2022). Awareness Of Good And Bad Touch Among Children. *International Journal of Health Sciences*, 6(S2), 9250-9255.
- Puspita, E., and Utami, R. D. (2023). Applying Sexual Education to Elementary School Children in the Digital Native Era. *Jurnal Pendidikan Guru Sekolah Dasar*, 10(2), 223-240. DOI: 10.30997/dt.v10i2.9779
- Putnam, F. W. (2003). Ten-Year Research Update Review: Child Sexual Abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278. DOI: 10.1097/00004583-200303000-00006.
- T.C. Resmî Gazete. (2005, Temmuz 15). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. Resmî Gazete (Sayı: 25876).

- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Trudell B. and Whatley MH. (1988). School sexual abuse prevention: unintended consequences and dilemmas. *Child Abuse Negl.* 1988;12(1):103-13. doi: 10.1016/0145-2134(88)90012-9. PMID: 3365575.
- Tüik, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencilik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662>. Erişim 29/12/2024
- Ubaidillah, K., and Purnomo, S. L. A. (2023). Implementing Early Sexual Education as a Preventive Measure Against Sexual Harassment in Children. *Jurnal Studi Gender dan Anak*, 8(2). DOI: 10.22515/bg.v8i2.8438.
- Waliyanti, E., and Maulida, N.A. (2022). The Experience of Parents in Providing Islamic Sexual Education to Their Children. *Journal of Health Technology Assessment in Midwifery*. DOI: 10.31101/jhtam.2577.
- Walsh, K., Berthelsen, D., Nicholson, J. M., Brandon, L., Stevens, J., and Rachele, J. N. (2013). Child Sexual Abuse Prevention Education: A Review Of School Policy And Curriculum Provision in Australia. *Oxford Review of Education*, 39(5), 649-680. DOI: 10.1080/03054985.2013.843446.
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., and Shlonsky, A. (2015). School-Based Education Programmes for The Prevention of Child Sexual Abuse: A Systematic Review. *Campbell Systematic Reviews*, 11(1), 1-180.
- Wurtele, S. K., & Miller-Perrin, C. (2017). What works to prevent the sexual exploitation of children and youth. *The Wiley Handbook of What Works in Child Maltreatment: An Evidence-Based Approach to Assessment and Intervention in Child Protection*, 176-197. DOI: 10.1002/9781118976111.ch12.
- Yıldız, Y., Kaçar, M., Albayrak, E., Çalaboğlu, T., Çakmak, S., ve Bayraktar, T. (2017). Çocuk ihmali ve istismarı Hakkında İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Van Tıp Dergisi*, 24(4), 303-309.
- Zeuthen, K., and Hagelskjaer, M. (2013). Prevention of Child Sexual Abuse: Analysis and Discussion of The Field. *Journal of Child Sexual Abuse*, 22(6), 742-760.
- Zhang, W., Chen, J., Feng, Y., Li, J., Liu, C., and Zhao, X. (2014). Evaluation of a Sexual Abuse Prevention Education for Chinese Preschoolers. *Research on Social Work Practice*, 24(4), 428-436. DOI: 10.1177/1049731513510409.
- Zollner, H., Fuchs, K. A., and Fegert, J. M. (2014). Prevention of Sexual Abuse: Improved Information is Crucial. *Child And Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 8, 1-9. DOI: 10.1186/1753-2000-8-5.